

**Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського**

Кафедра освітнього менеджменту та публічного управління

ПОСТОЯН Т. Г.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ
ІННОВАЦІЙ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ»**

**Для студентів магістратури за спеціальністю 073 Менеджмент Управління
закладом освіти**

Одеса 2019

УДК 371.302:15.018:331.022+331.054

*Рекомендовано до друку вченою радою Університету Ушинського
(протокол №2 від 26.09. 2019 р.)*

Рецензенти:

Анєнкова І. П. – доктор педагогічних наук, професор *кафедри* педагогіки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Поліщук Л. В. – завідувачка відділу освітньо-наукової підготовки КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

Постоян Т. Г.

Методичні рекомендації до практичних занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Управління впровадженням інновацій у закладі освіти»: метод. реком. Одеса : Університет Ушинського, 2019. 19 с.

Методичні рекомендації до практичних занять та організації самостійної роботи з вибіркової навчальної дисципліни «Управління впровадженням інновацій у закладі освіти» містять питання практичних занять, самостійної роботи студентів; питання для самоперевірки, питання до заліку, індивідуальні навчально-дослідні завдання.

УДК 371.302:15.018:331.022+331.054

© Університет Ушинського, 2019
© Т. Г. Постоян

ЗМІСТ

УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ ІННОВАЦІЙ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ У СТРУКТУРІ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ.....	4
ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	7
ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ	10
КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	11
ГЛОСАРІЙ.....	14
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	18

УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ ІННОВАЦІЙ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ У СТРУКТУРІ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

«Управління впровадженням інновацій у закладі освіти» – одна з актуальних дисциплін у підготовці керівників закладів освіти.

Суспільні та соціальні тенденції розвитку країни призвели до необхідності розгортання інноваційної діяльності в освітній практиці, що характеризується пошуком нових чи вдосконалених концепцій, принципів, підходів, змісту та форм її реалізації в управлінні закладами і установами освіти.

У навчальній дисципліні «Управління впровадженням інновацій у закладі освіти» розглядаються новостворені або удосконалені освітні та управлінські технології, що істотно змінюють структуру і якість освітнього процесу, виступають продуктами інноваційної діяльності.

Інноваційна освітня діяльність – це розробка, розповсюдження та застосування інновацій у системі освіти з метою її удосконалення або оновлення і характеризується процесами виявлення інноваційної ініціативи, створення освітньої інновації, апробації, розповсюдження, освоєння, збереження та експертиза.

Інноваційна освітня діяльність передбачає залучення педагогів та інших працівників системи освіти до творчої діяльності в результаті якої створюються нові чи вдосконалюються освітні, управлінські продукти (процеси, явища), що впливають на підвищення рівня педагогічної майстерності, результативність, якість освітнього процесу та управління.

Сучасний етап розвитку системи освіти України, інноваційна освітня діяльність характеризується такими взаємообумовленими та взаємопов'язаними ознаками, як створення та апробація різноманітних педагогічних, освітніх та управлінських нововведень, розвиток творчого потенціалу учасників освітнього процесу.

Організація інноваційної діяльності в закладах освіти передбачає створення відповідних соціально-педагогічних, організаційно-педагогічних, психолого-педагогічних, матеріально-технічних, фінансових умов, що дають можливість розглядати заклади освіти як відкриту соціально-педагогічну систему, визначати ступінь відкритості закладу до інноваційних процесів та педагогічну доцільність їх впровадження в освітній процес.

Зміст навчальної дисципліни є інтегративним до соціальних та гуманітарних дисциплін, зокрема він ґрунтується на знаннях студентів у галузі психології управління, управління освітньою діяльністю, теорії організації, теорії менеджменту.

Мета навчальної дисципліни «Управління впровадженням інновацій у закладі освіти»: ознайомити з теоретичними засадами, методичними підходами щодо організації та управління інноваційною діяльністю у закладі освіти (за типом); оволодіти методикою оцінки інновацій в освітній діяльності. Сформувані готовність до управління впровадженням освітніх інновацій у практику закладу освіти (за типом).

Сформувані мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Очікувані дисциплінарні результати навчання:

знати:

- сутність, принципи, функції управління інноваціями;
- досягнення світової та вітчизняної науки і практики управління інноваціями;
- психолого-педагогічні методи дослідження і діагностики готовності педагогічного колективу до роботи в умовах впровадження освітніх інновацій;
- основні умови здійснення інноваційної освітньої діяльності в закладі освіти;

Уміти:

- формулювати мету та основні завдання управління інноваційною діяльністю;
- аналізувати інноваційні можливості закладу освіти;
- оцінювати ефективність інновацій в освітній діяльності;

- організовувати процес управління інноваційною діяльністю та розробляти організаційні структури системи управління інноваціями у закладі освіти.

Унаслідку досягнення дисциплінарних результатів навчання, здобувачі опанують компетентності у контексті змісту навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері менеджменту освіти або у процесі навчання, що передбачають проведення досліджень та впровадження інновацій за невизначеності умов і вимог

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК2. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань).

ЗК3. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні компетентності:

СК 1. Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту у сфері освіти, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів.

СК2. Здатність встановлювати цінності, бачення, місію, цілі та критерії, за якими організація визначає подальші напрями розвитку, розробляти і реалізовувати відповідні стратегії та плани у сфері освіти.

СК4. Здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів організації, зокрема у закладах освіти різного типу та форм власності.

СК7. Здатність розробляти проекти та управляти в галузі освіти, виявляти ініціативу та підприємливість.

СК10. Здатність до управління розвитком організації, закладу освіти різного типу та форм власності.

ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1.

Семінар. *Методологічні засади інноваційної освітньої діяльності*

Питання до обговорення.

1. Соціально-економічні, політичні передумови розвитку інноваційної освітньої діяльності в Україні.

2. Сучасні парадигми освіти (теорія глобалістики, синергетики, креативності, інноватики). Філософські теорії розвитку освіти та їх обумовленість.

3. Закони перебігу інноваційних процесів в освіті: незворотної дестабілізації, обов'язкової реалізації, стандартизації.

4. Пріоритетні принципи управління закладами освіти: демократизація, гуманізація, індивідуалізація, диференціація, відкритість.

Завдання для практичної роботи

1. На підставі різноманітних трактувань поняття «новації», «освітні новації», «інноваційна політика в освіті» розглянути ідеї, засоби, технології, зорієнтовані на зміни різних структурних систем і компонентів в освіті.
2. Визначити цільовий, змістовий та організаційний компоненти що розкривають специфіку інновацій в управлінні закладами освіти та пов'язані з формами та методами впровадження інновацій в систему загальної середньої та вищої освіти.
3. Визначити основні чинники соціально-педагогічних умов управління інноваційними процесами у закладі освіти.
4. Схарактеризувати ключові функції управління інноваційними процесами у закладі освіти.

Тема 2 .

Практичне заняття. *Інноваційний потенціал педагогічного колективу*

Питання до обговорення

1. Педагогічний аналіз інноваційної діяльності педагога.
2. Педагогічна експертиза як частина педагогічної кваліметрії.
3. Критерії оцінювання рівня інноваційного потенціалу педагогічного колективу ЗО.

Тема 3.

Практичне заняття. *Методики вивчення здатності педагога до саморозвитку.*

Питання до обговорення

1. Методика визначення бар'єрів педагогічної діяльності
2. Методика самоаналізу стимулів і перешкод.

Тема 4.

Практичне заняття. *Створення банку інновацій*

Практичне завдання

Розробити діагностичну карту реалізації освітніх інновацій в конкретному закладі освіти, враховуючи соціально-педагогічні, організаційно-педагогічні та психолого-педагогічні умови.

Тема 5.

Практичне заняття. *Умови забезпечення освітніх інновацій в управлінні навчальними закладами .*

Питання до обговорення

1. Реалізація принципів демократизації і гуманізації навчально-виховного процесу та управління ними:
2. Розвиток творчого потенціалу вчителів, учнів, членів адміністрації шляхом їх залучення до експериментально-дослідної діяльності.

Практичне завдання

Визначити соціально-педагогічні умови забезпечення освітніх інновацій

Тема 6.

Семінар *Шляхи впровадження освітніх інновацій в роботу навчального закладу*

Круглий стіл

Питання до обговорення

- 1.Професійна підготовка майбутнього педагога.
- 2.Самоосвіта.
- 3.Підвищення кваліфікації. Атестація, сертифікація педагогічних працівників ЗО.
- 4.Основні підходи до здійснення відповідного фінансування закладу освіти для підтримки інноваційної діяльності.
- 5.Створення системи спеціальних стимулів для впровадження освітніх нововведень.

Тема 7.

Практичне заняття. Інноваційна управлінська діяльність керівника закладу освіти.

Питання до обговорення

- 1.Основні підходи до здійснення відповідного фінансування закладу освіти для підтримки інноваційної діяльності.
- 2.Створення системи спеціальних стимулів для реалізації педагогічних нововведень; встановлення юридичних та економічних зв'язків з науковим установами, організаціями, вищими закладами освіти України та зарубіжних країн .
- 3.Забезпечення реклами та розповсюдження продуктів інноваційної діяльності.

4. Встановлення взаємовигідних зв'язків з інноваційними центрами, фондами та іншими трансферними і інфраструктурними організаціями, що сприяють впровадженню нових освітніх технологій.

Практичне завдання

Аналіз діючої моделі управління впровадженням освітніх інновацій в ЗО. Побудова управлінської моделі впровадження інноваційних технологій в умовах сучасного закладу освіти.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

1. На підставі аналізу трактувань поняття «новація», «освітні інновації», «інноваційна політика в освіті», розглянути ідеї, засоби, технології в педагогіці зорієнтовані на нові зміни різних структурних систем і компонентів освіти.

2. Визначити цільовий, змістовий та організаційний компоненти що розкривають специфіку інновацій в закладі освіти.

3. Визначити основні чинники соціально-педагогічних умов управління інноваційними процесами в закладах освіти.

4. Схарактеризувати основні функції управління інноваційними процесами.

5. Визначити соціально-педагогічні умови забезпечення освітніх інновацій.

Розробити діагностичну карту впровадження освітньої інновації в конкретному закладі освіти.

6. Розробити основні підходи щодо здійснення відповідного фінансування закладу освіти для підтримки інноваційної діяльності; створення системи соціальних стимулів для впровадження педагогічних нововведень; забезпечення реклами та розповсюдження продуктів інноваційної діяльності; встановлення взаємовигідних зв'язків з інноваційними центрами, фондами та іншими трансферними інфраструктурними організаціями, які сприяють впровадженню освітніх інновацій.

7. Розкрити основні чинники систематичного оновлення науково-педагогічної інформації; входження в інноваційну інфраструктуру, безперервне забезпечення та систематичний зв'язок педагогів закладу освіти з вітчизняними і зарубіжними науковцями, психологами-практиками, педагогами, соціологами; ознайомлення педагогів з основами експериментально-дослідної діяльності; інституційне забезпечення процесу навчання та підвищення фахового рівня знань суб'єктів інноваційного процесу; готовність педагогів працювати в інноваційному режимі; формування інноваційної культури педагогів закладу освіти як процесу і продукту інноваційної діяльності.

КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Питання для самоконтролю

Що означають терміни:

- Сучасні парадигми управління освітою.
- Управлінська діяльність керівника закладу освіти.
- Освітні інновації.
- Інноваційна освітня діяльність.
- Структура інноваційної освітньої діяльності.
- Інноваційний освітній проєкт.
- Інноваційний центр.
- Інноваційний фонд.
- Інвестиційний фонд.
- Венчурний фонд.
- Критерії оцінювання інноваційних проєктів.
- Зміст управління.
- Форми управління.

- Методи управління.
- Принципи управління.
- Ефективність управління закладом освіти.
- Ефективність управлінської діяльності керівника закладу освіти.
- Креативність керівника закладу освіти.
- Відкритість соціально-педагогічної системи.
- Синергетика.
- Гуманізм в управлінні.
- Перебіг інноваційних процесів в освіті.
- Продукти інноваційної діяльності.
- Авторський заклад освіти.
- Трансферні інфраструктури організації.
- Діагностична карта впровадження освітньої інновації.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Базове поняття інновацій в освіті. Їх сутність і природа.
2. Мотивація інноваційної діяльності.
3. Типи освітніх новацій.
4. Трансфер технологій: умови державного регулювання.
5. Основні завдання інноваційного розвитку у закладі освіти.
6. Поняття «інноваційний процес». Етапи інноваційного процесу.
7. Система забезпечення інноваційного розвитку закладу освіти.
8. Інтелектуальна власність освітніх новацій.
9. Суб'єкти інноваційного процесу.
10. Факторно-критеріальні параметри інноваційного середовища закладу освіти.
11. Очікувані результати інноваційного трансферу у закладі освіти.
12. Методи формування інноваційної готовності педагогів до інноваційної діяльності.

- 13.Методи управління освітніми інноваціями.
- 14.Оцінка ефективності інновацій.
- 15.Організація дослідно-пошукової роботи в закладі освіти.
- 16.Вплив освітніх інновацій на соціально-економічний розвиток держави.
- 17.Засоби державного впливу на ефективність інноваційної діяльності.
- 18.Формування позитивного іміджу інноваційного середовища на інституційному рівні.
- 19.Джерела фінансування інноваційних проєктів і програм.
- 20.Форми підготовки педагогічних працівників до інноваційної діяльності в умовах закладу освіти.

ГЛОСАРІЙ

Впровадження – перетворення практики на основі результатів досліджень при обов’язковому їх застосуванні з метою підвищення ефективності освітнього процесу.

Готовність – 1) активно-діяльнісний стан особистості, установка на певну поведінку, змобілізованість сил на виконання завдання; 2) складне інтегративне утворення, що включає мотиваційний, емоційно-вольовий, пізнавальний компоненти.

Готовність до пошукової діяльності – інтегральна якість особистості, яка характеризується наявністю та певним рівнем сформованості мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного і оцінно-рефлексивного компонентів у їх єдності, що проявляється в прагненні до пошукової діяльності і в підготовленості до її здійснення на професійному рівні.

Інноваційна діяльність в системі освіти – вдосконалення чи оновлення освітньої практики шляхом створення, розповсюдження та освоєння нових ефективних способів і засобів досягнення встановлених цілей освіти.

Інноваційна педагогічна технологія – це цілеспрямоване систематичне та послідовне впровадження в практику прийомів, способів, педагогічних дій та засобів що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до одержання очікуваних результатів.

Інноваційні процеси в освіті – процеси створення, освоєння і застосування педагогічних інновацій, які є предметом *педагогічної інноватики*.

Інноваційний потенціал закладу освіти – це його здатність створювати, сприймати, реалізувати нововведення, а також своєчасно позбавлятися від застарілого, педагогічно недоцільного. Ця здатність переважно є наслідком творчих прагнень членів педагогічного колективу, їх ставлення до нововведень.

Інновація – 1) нововведення, новизна, новаторство; 2) нові форми організації праці та управління, нові види технологій, які охоплюють не лише окремі установи й організації, але й різні сфери; 3) процес часткових змін, що ведуть до модифікації окремо взятих цілей освіти або засобів і способів їх досягнення; 4) цілеспрямоване і кероване внесення змін в освітню практику шляхом створення, розповсюдження та освоєння новоутворень; 5) комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень.

Комбінаторні нововведення – нове конструктивне поєднання елементів раніше відомих методик, які в даному варіанті ще не використовувались.

Креативність – здатність зробити або деяким способом здійснити щось нове (нове вирішення проблеми, новий метод або інструмент, новий твір мистецтва тощо). К. – умова реалізації вищих духовних потреб особистості, розвитку власних творчих сил і здібностей, постійного зростання і збагачення внутрішніх можливостей, підвищення якості своєї професійної діяльності, орієнтації на вищі загальнолюдські цінності.

Новаторство – вищий ступінь педагогічної творчості, педагогічне винахідництво нового, якого досі не було в педагогічній практиці, яке ще не висвітлено широко в педагогічній літературі.

Модифікаційні нововведення – удосконалення, раціоналізація, видозміна, модернізація того, що має аналог або прототип (програма, методика, окрема розробка тощо).

Нововведення – 1) комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу (новації); форма організації інноваційної діяльності; 2) впровадження у виробництво новації, яка, в свою чергу, є кінцевим результатом наукової або винахідницької діяльності; 3) цілеспрямована зміна, яка вносить до середовища впровадження (організацію, регіон, суспільство і т. ін.) нові стабільні елементи; 4) такий суспільний, технологічний, економічний прогрес, який через практичне використання ідеї і

винаходів веде до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій; 5) комплексний процес створення, поширення та використання нового педагогічного засобу для якісно кращого задоволення вже відомих суспільних потреб, процес його впровадження в окремому навчальному закладі з метою підвищення освітньо-виховної діяльності; 6) зміст можливих змін педагогічної дійсності, що ведуть до раніше невідомого стану, результату і які розвивають теорію і практику навчання і виховання; 7) цілеспрямована зміна, яка вносить у середовище впровадження нові елементи; процес, що характеризує перехід будь-якої системи з одного стану в інший зі своїм життєвим циклом; 8) процес створення, розповсюдження і використання нового практичного засобу для нової або кращого задоволення вже існуючої потреби людей; водночас це є процес змін, пов'язаний з внесенням даного нововведення у те соціальне та матеріальне середовище, в якому здійснюється його життєвий цикл.

Педагогічна аксіологія – вчення про оцінку й інтерпретацію нового; вчення про природу цінностей, їх місце в реальності та структурі цінностей світу. Вона вивчає проблеми оцінки і різновиди процесів освоєння нового; інноваційне середовище; готовність педагогічної громадськості до сприйняття і оцінки нового; проблеми новаторів і консерваторів у педагогічній дійсності; зміст і процес навчання та виховання; суб'єкти навчального процесу (вихователі та вихованці) тощо.

Педагогічна інноватика – вчення про створення педагогічних новацій, їх оцінку, освоєння педагогічним співтовариством і використання та застосування на практиці.

Педагогічна неологія – теорія створення нововведень у системі освіти; наукове знання про нове в педагогічній теорії і практиці. Його завданням є розкриття сутності (специфіки) і джерел появи нового в педагогіці (соціальних, соціально-педагогічних, педагогічних де термінаторів нового); розробка його типології в педагогіці; визначення критеріїв і ступеня новизни; виявлення

принагідних умов становлення, розвитку і утворення нового; встановлення „категоріального поля” теорії нового („нове”, „старе”, „нововведення”, „інновація”); визначення функцій неології в системі педагогічного знання (критеріально-оцінювальна, систематизуючи, прогностична).

Педагогічна праксеологія – вчення про застосування нового; вчення про ефективну людську діяльність. П. досліджує проблеми використання і застосування нового; закономірності і різновидності впровадження; розкриває ефективні механізми застосування педагогічних нововведень; оптимальної інноваційної діяльності.

Педагогічна творчість – пошук більш досконалих форм змісту, методів та прийомів організації педагогічної діяльності.

Педагогічний експеримент – це етап впровадження нового в практику роботи школи за умови, якщо він забезпечить її результативність.

Передбачення – здатність до розуміння нових, незвичайних ситуацій, прогнозування майбутніх подій, оцінка наслідків прийнятих рішень і, більше того, навіть до створення можливого і бажаного майбутнього.

Творчість – діяльність, що породжує дещо нове, що раніше не існувало, на основі реалізації існуючого досвіду і формування нових комбінацій знань і вчень.

Технологічна карта – опис процесу у вигляді покрокової, поетапної послідовності дій із зазначенням засобів, що використовуються.

Формування готовності педагога до пошукової діяльності – процес цілеспрямованого розвитку в умовах післядипломної освіти всіх сторін і якостей особистості, які складають готовність до даної діяльності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Освітній менеджмент: навч. посіб. / за ред.: Л. Даниленко, Л. Карамушка. Київ: Шкільний світ, 2003. 400 с.
3. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника. Харків: Видав. група «Основа», 2007. 448 с.

Допоміжна

1. Василенко В. О., Шматько В. Г. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / ред. В. О. Василенко. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 440 с.
2. Гладка Т. І. Здійснення інноваційної діяльності та проведення педагогічних експериментів у загальноосвітніх навчальних закладах: метод. реком. Полтава: ПОППО, 2006. 28 с.
3. Мармаза О. І. Проектний підхід до управління навчальним закладом. Харків: Видав. група «Основа», 2003. 80 с.
4. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. Харків: Видав. група «Основа», 2004. 240с.
5. Даниленко Л. І. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи: монографія. 2-е вид. Київ: Логос, 2002. 140с.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
7. Кобрій О. Вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду. *Теоретичні основи педагогіки* / ред. О. Вишневський. Дрогобич, 2001. С. 261 – 263.
8. Колесникова И. А., Горчакова-Сибирская М. П. Педагогическое проектирование. Москва: Издательский центр «Академия», 2005. 228 с.
9. Клепко С. Ф. Наукова робота і управління знаннями: навч. посіб. Полтава: ПОППО, 2005. 201 с.
10. Леонова О. Образовательное пространство как педагогическая реальность. *Alma mater (Вестник высшей школы)*. 2006. № 1. С. 36 – 40.
11. Мойсеюк Н. С. Передовий педагогічний досвід і впровадження досягнень педагогічної науки. *Педагогіка*. Київ, 2003. С. 591 – 599.
12. Національна доктрина розвитку освіти. *Освіта України*. 23 квітня 2002. № 33. С.4.
13. Гриценко В. П. Інноваційні підходи до управління навчальними закладами. *Фінанси України*. 2005. № 4. С. 85 – 89.

14. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. Москва: Смысл, 2001. 365с.

Інформаційні ресурси

Поглиблюють інформацію з проблем управління освітньою діяльністю матеріали, розміщені за ел. посиланнями:

1. <https://mon.gov.ua/ua> – веб-сторінка Міністерства освіти і науки України.
2. <http://www.nbuv.gov.ua/> – веб-сторінка бібліотеки ім. Вернадського.
3. <http://testportal.gov.ua/> – веб-сторінка Українського центру оцінювання якості освіти.

Навчальне видання

Постоян Тетяна Григорівна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ
ІННОВАЦІЙ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ»**

Методичні рекомендації